

Hangoskodás a vásznon

zene a film alatt, mellett, helyett meg ilyenek...

írta: Kovács Attila

Amikor a zenei aláfestéshez ér a filmkészítés, már remélhetően túl vagyunk a nehezen, itt könnyű elrontani. Minden zeneszámnak megvan a maga hangulata, ami nagyszerűen ki tudja szolgálni a képeket, de el is kalapálhatják azokat rendesen. A gondolatmenet mégsem itt kezdődik. A zenét ki lehet választani előre, ebben az esetben már az operatőr is abban a tempóban forgat, amit a zene megkövetel, a rendező is úgy állítja össze a jeleneteket, hogy minden szinkronba kerüljön. És választható a zene utólag is, sőt még olyan is történt nem egyszer, hogy egy meglévő filmzenére leforgatott anyagot utólag új zeneszerzővel és ezzel együtt új muzsikával láttak el. (pl.: Luc Besson - A Nagy Kékség (1988) amerikai megjelenéséhez a producer új zenét íratott.)

Hozd hangulatba magad

...és a filmedet. Már egy akkordnak meg van a maga hangulata, ez persze szubjektív, mindenkinek más és más. Sőt ugyanannak az akkordnak különböző hangnemekben is más színe van és erre több zeneszerző és zeneértő is hivatkozik. De még az akkordnál is lejjebb mehetünk, hiszen egyetlen dallam, vagy dallamfoszlány, vagy akár egy magányos hang is nagyon hatásos tud lenni egy megfelelő helyen.

A lényeg, hogy te tudd, mit akarsz érezni a képsorok láttán és ezt az érzést hogyan akarod erősíteni, vagy épp változtatni, torzítani, kiegészíteni, színezni, árnyalni, megvilágítani.

Példa (a példák mindig szubjektívek):

A képsor a következő: Egy kutya megáll az út szélén a zebránál. Körülnéz és amikor vált a lámpa, akkor átsétál a túloldalra.

Humorosan: (mert talán vicces, hogy a kutya megvárja a zöldet)

- Egy jópofa vidám középtempós zenét választanék, amiben szaxofon, vagy még jobb, ha klarinét szól és úgy illeszteném a jelenet alá, hogy akkor induljon meg a zene lendülete, amikor a kutya elindul a túloldalra.

Szomorúan: (mert a kutya most vesztette el a gazdáját és meg akarom mutatni a magányos eb tudásának hiábavalóságát)

- Egy szép csellósólót keresnék, vagy zongoradarabot, amit úgy illesztenék a képhez, hogy amikor az eb elindul, épp véget érjen a motívum és a hosszú lecsengésben - esetleg néhány kócska hanggal - hagynám, hogy az egyre hangosabbra kevert utca zaja elnyomja a zenét (szívszorítóan magányos ez a blöki)

Félelmetesen: (ha történetesen egy macskacsalád a főszereplőm és az említett állat feléjük tart)

- Itt egy szál kitartott magas hang is meghozhatja a hatást, vagy akár egy mozgalmas, mély tónusú zongorajáték. A lényeg, hogy mindenki tudja, hogy az eb közeledik és a kölkmacskák ott játszanak a következő sarkon. (aalpmű: Cápa)

Zeneszerzés

Zenét írni könnyű. Ha nem így gondolod, akkor inkább szerezz zenét. Ha egy konkrét film zenei anyagát kell összeválogatnod, akkor már valószínűleg nincs idő arra, hogy zeneírással kísérletezz, ezért inkább keress egy-két zeneszámot a gyűjteményedből, vagy mások gyűjteményéből.

Ha még nincs film, csak "lesz", akkor valamivel könnyebb dolgod van. Mindig tudd meg, ha hallasz valami jót a rádióban vagy a tv-ben, hogy ki játszsa, ki írta, szerezd meg és címkézd fel, hogy szerinted milyen hangulatú, vagy milyen környezetben tudnád elképzelni. Egy ilyen gyűjtemény később nagyon megkönnyítheti a munkádat.

Ha mégis írnál inkább valamit, mert nem hajtsz a tatár, és még játszol is valamilyen hangszeren, akkor számtalan lehetőséged van. Zeneszerzésről vannak könyvek, elméleti anyag és oktatják is. Berakhatsz magadnak híres filmeket és komponálhatsz egy-egy jelenetnek a saját ízlésed szerint zenét. Ha így cselekednél, mindig hallgasd meg **UTÓLAG** az eredetit és akár kérdezz meg másokat is, hogy melyik tetszik nekik. Tanulj! Könnyű dolgod van, mert nagyon sok lehetőséged van tanulni, hiszen a tv-ben rengeteg példa van mind a két variációra. Csak nyitott szemmel kell járnod, vagyis inkább nyitott füllel kell ülnöd.

A zeneíráskor nyilván rögzíteni is kell a zenét. Mindenképp fordulj szakemberhez, ha saját zenei anyagot akarsz létrehozni, mert a felvétel minősége leronthatja a munkádat és a filmet is sajnos.

Vágd a zene nem apád

Nem kell a teljes számot felhasználni és nem kell az elejétől sem indítani, sőt a zenét meg lehet vágni folymatában is. Ha jól figyelsz a sorozatok aláfestőzenéire, akkor sok ilyen példát hallhatsz. Indítsd onnan a zenét, ahol kiszolgálja a filmet és az első refrén után nyugodtan vágd oda az utolsó akkordot, ha az idő úgy kívánja. Hatásos lehet, ha a zene a jelenettel együtt ér véget és nem lehalkul például.

De halkítani, vagyis fade out, és ha már itt tartunk fade in is nagyszerű lehetőségeket tartogat a hangfelelős számára. Itt leginkább a felfutási időre érdemes koncentrálni (akkor érje el a teljes hangerőt, amikor történik valami a zenében, például elkezdődik az ének), illetve a lefutási időre, ahol fontos szempont, hogy mikor hal végülis el a zene. Ilyenkor nyugodtan átlóghat egyik jelenetből a másikba, a környezet hangjait, vagy nemkívánatos zajokat is könnyedén ki lehet vele egyenlíteni. Konkrét, sokszor használt példa, ha a film aláfestőzenéje a dialógus alatt rádióadássá halkul és az egyik szereplő kapcsolja ki a készüléket.

A zene nem csak az idő múltására jó

De nagyszerű például egy filmben az idő múlásának érzékeltetésére is. És természetesen még számtalan dologra, ezért arra biztatlak, hogy szakadj el az egy jelenet egy zene fakockától. A zene akár a szöveget is és a narrációt is helyettesítheti (csak kölcsönözz ki egy Chaplin filmet) és bárhová elvarázsol, elég megnézni egy kis költségvetésű, egy létra díszletű '70-es években forgatott mesejátékot, ahol egy szintetizátor effektussal magyarázták el a 8 év alatti célközönségnek, hogy a papucs bizony világokon át repítette hős viselőjét az adott jelenetben.

De visszatérve az idő múlásához... Láttad a Forest Gump című filmet? Nos, a film zenei anyaga dupla CD-n jelent meg, és gyakorlatilag egy keresztmetszet az amerikai könnyűzene 40 évről. A zenei rendező arra használta a muzsikát, hogy megerősítse az évtizedeken átívelő történet fejezeteiben a korhúséget. Mire jó még a zene, mire használhatnád te? Ezen érdemes gondolkodni akár már a forgatókönyv írásakor.

Ha mások zeneszámait használod, akkor az alábbi dolgokra feltétlenül figyelj!

- Figyelj a számok szöveges tartalmára! Mindig tudd, hogy miről szól a nóta, nehogy másra asszociáljanak a nézők, mint amit te szeretnél.
- Próbáld meg a felhasznált zeneszámokat egy "alomból" válogatni, ha túl sok fajta zene vagy egy filmen belül, akkor az egy idő múlva zavaró lehet. A kevesebb néha több, meg ilyenek. (Persze, ha az a cél, hogy pörögjön az a film és mindent bele, akkor ne vacakolj, semmi nincs kőbe vésve)

- És figyelj arra, hogy mindig legyenek mag a felhasznált zenék adatai, szerző, előadó felhasznált időtartam stb., mert előfordulhat (reméljük!), hogy a filmedet kiadják DVD-n és akkor ezekre szükség lesz. És ha a te szerzeményeid szerepelnek a filmben, akkor ne felejtse el levédetni, mert a szerzői jogokért fizethetnek 5 Forintot, de akár huszonharmincmillió dollárt is.

Mennyi mindent lehet egy svájci biciskával csinálni?

Végülis a svájci bicsek semmire sem tökéletes, csak sok mindent tud rosszul, meg épphogy. Épp ezért olyan zene sincs, ami minden környezetben kiszolgál. Ha úgy érzed, minden filmhez, jelenethez ugyanaz a zene jut eszedbe, akkor kezd elölről az olvasást, mert valami elkerülte a figyelmedet, da capo al fine...